

**HUMANISTIČKE ZNANOSTI
HUMANITIES**

Humanističke znanosti 1/HR

**HUMANISTIKA KAO POLUGA RAZVOJA -
POGLED S DRUGE STRANE OCEANA**

Vladimir Goss
Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska
VGoss@aol.com

Potreba za humanističkim disciplinama pojavljuje se u krizi. To su iskusili Sjevernoamerički Hrvati kad su tijekom Domovinskog rata oskudijevali u glasnogovornicima koji bi jasno izrazili hrvatsko stanovište - humanistima, a također i na prilozima humanista iz domovine.

Kod kuće postoje izvanredni znanstvenici, no humanistika zaostaje za prirodnim znanostima i profesijama. Opterećena je jednoumljem - iako se to možda i više odnosi na društvene znanosti - koje guši inovaciju, znatiželju i kritičnost. Primijećeno je da u humanistici postoji izvjesna "inducirana malodušnost" iz vremena Jugoslavije (hrvatsko nije osobito zanimljivo), što je onemogućilo stvaranje zrelog "hrvatskog stanovništa". Ne promijenimo li mentalitet uzalud ćemo bacati novac na nove tehnologije i znanstveni rast.

Treba stvoriti novi tip humanista koji se ne krije u "sigurnim" znanstvenim projektima, već takvog koji sudjeluje u stvaranju društva slobodnih, odgovornih i poduzetnih pojedinaca, društva znanja i profesionalizma. Naučimo naše učenike da postavljaju pitanja - od dječjeg vrtića nadalje. Takva humanistika prirodno će se uključiti u sve relevantne vidove života, duh koji pokreće, poluga razvoja. Podupirati će naobrazbu koja uči propitivanje, maštovitost i odgovornost. Kao hitni zadatak vidimo stvaranje svijesti o očuvanju i daljem stvaralačkom razvijanju hrvatske prirodne i kulturne ekologije, možda "najtržišnijeg" i za rast sposobnog resursa koji Hrvatska ima, u svjetlu skorog pridruživanja EU.

Predlažem da sva pitanja razmotrimo u duhu "Globalne Hrvatske", duhovne i intelektualne zajednice svih Hrvata u svijetu, i zacrtamo plan širenja obavijesti o hrvatskoj kulturi.

Humanities 1/HR

**HUMANITIES AS A MACHINE OF GROWTH -
A VIEW FROM THE OTHER SIDE OF THE OCEAN**

Vladimir Goss
Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska
VGoss@aol.comE

A need for humanities seems to appear only in emergency. During the Liberation War the North American Croats realized that they lacked articulate speakers to present the Croatian position - the Humanists. Nor did they receive any substantial help from home.

At home, there are outstanding scholars, but in general the Humanities lag behind natural sciences and professions. They are still burdened with doctrinaire uniformity which stifles innovation, curiosity, and criticism. Although this may be more true of social sciences, humanities seem to suffer from a kind of "induced resignation" inherited from the Yugoslav period, meaning that things Croatian are in fact of little interest to the world. This has prevented a creation of a mature, well-documented "Croatian position." Unless we change the mentality we will not make much progress regardless the money we may invest in new technologies and scientific growth.

We need to create a new humanist that does not hide behind "safe" scholarship, but one who can bring about a society of free, responsible, and enterprising individuals, of knowledge, and of professionalism. We must encourage our students to ask questions - from kindergarten on. Such humanities would naturally involve themselves with all relevant aspects of life, a moving spirit, a machine of growth. They would foster an education system teaching curiosity, inventiveness, and responsibility. An immediate task should be to create consciousness of a need to preserve and creatively develop Croatian cultural and physical ecology, potentially one of the most marketable and growth-oriented assets we have, in the view of Croatia's joining the EU.

Such issues should be approached in a spirit of a "Global Croatia," a spiritual and intellectual community of Croats throughout the world, and together we should design ways of presenting Croatian culture to the world.

Humanističke znanosti 2/HR

SAŽETAK

Mislav Ježić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

mjezic@ffzg.hr

Humanističke znanosti možda do sada nisu razvile onakvu mrežu veza među hrvatskim znanstvenicima u svijetu, kakvu su vjerojatno razvile matematika ili prirodne ili pak medicinske ili tehničke znanosti. Razlog tomu možda leži u činjenici da je rad u humanističkim znanostima još uvijek znatno individualiziraniji nego u drugima, da je potreba za laboratorijima i tehničkom opremom ipak manja te se do nedavna uvelike svodila na potrebu za korištenjem dobro opremljenim bibliotekama ili arhivima. Zbog toga je potreba za kolegijalnom pomoći, osobito za solidarnošću sunarodnjaka, u humanističkim znanostima bila uglavnom manja nego u drugima.

Osim toga, velik dio humanističkih znanosti nije onako univerzalan kao što su to druge spomenute znanosti: filologije, arheologija, povijest, etnologija, pa i povijest umjetnosti i znanost o književnosti, znatnim su dijelom vezane uz pojedine jezike, nacionalne kulture i kulturne sfere; u tome su smislu samo filozofija i teologija usporedive po temeljnoj univerzalnoj usmjerenosti s prirodnim znanostima. (To ne znači, naravno, da metode humanističkih znanosti nisu znatnim dijelom univerzalne, nego se odnosi na njihove predmete). Zbog toga povezivanje s inozemnim kolegama istih struka, slavista sa slavistima, germanista s germanistima, stručnjaka za antičku arheologiju ili za umjetnost renesanse i baroka sa sustručnjacima u svijetu, po naravi stvari znatno preteže nad povezivanjem sa sunarodnjacima u svijetu.

Uz to, prirodne, medicinske i tehničke znanosti tako dojmljivo osvajaju nova područja i dolaze do zadivljujućih novih spoznaja i izuma te, pogotovo tehničke i medicinske znanosti, tako neposredno utječu na promjenu našega načina života, da humanističke znanosti padaju u njihovu sjenu. Teorija relativnosti, kvantna teorija, astrofizika Sunca kao i dalekih galaksija, genetika i ljudski genom s jedne strane, a informatičke znanosti s druge, zasjenile su epohalna arheološka ili filološka otkrića starih kultura, civilizacija, jezika i književnosti poput otkrića indske ili hetitske civilizacije, dešifriranja anatolijskih pisama i lineara B, identificiranje i proučavanje njihovih jezika i srodnosti jezičnih porodica u svijetu, razvoj teorije usmene književnosti, pa i razvoj generativne i kognitivne lingvistike...

Naravno, ovaj kongres nema za svrhu teoretiziranje o odnosima među znanstvenim područjima, nego povezivanje hrvatskih znanstvenika u zemlji i svijetu. Ipak, na području humanističkih znanosti moći ćemo prepoznati svoje moguće zadaće i ulogu našega povezivanja, samo ako prepoznamo i položaj našega područja među drugim područjima znanosti. Humanističke znanosti imaju, naime, baš po svojem posebnom položaju i specifičnoj naravi, i posebne zadatke pri stvaranju mreže hrvatskih znanstvenika u svijetu. Glavna svrha njena stvaranja nije tek pomoć znanstvenicima u Hrvatskoj, osobito mladima, da lakše dođu u znanstvena središta u svijetu, ni stvaranje međunarodnih projekata s našim zamislama a novcem iz svijeta - iako ni te svrhe nipošto ne treba zanemariti! - nego nešto što je u općem nacionalnom interesu, a što ne mogu na usporediv način ostvariti znanosti svih

drugih područja zajedno, a to je afirmacija Hrvatske i hrvatske kulture u svijetu. Dakle, s jedne strane izvrsnost hrvatskih znanstvenika u bilo kojoj humanističkoj znanosti pridonosi ugledu Hrvatske u svijetu, u načelu jednako kao i izvrsnost u drugih hrvatskih znanstvenika na njihovim područjima, no s druge, znatan dio naših humanističkih znanosti, baš zbog svoje vezanosti uz jezik i posebnost kulture, bavi se nacionalnom kulturom, a nju u načelu jedino humanističke znanosti mogu afirmirati u svijetu.

Često se tužimo da se o Hrvatskoj malo zna, a da je to malo puno predrasuda o njoj i o njenoj prošlosti, često se raspravlja o tome zašto se u svijetu još govori o srpskohrvatskome jeziku, a ne priznaje se hrvatski, često se susrećemo s političkom i kulturološkom klasifikacijom koja Hrvatsku smješta na Balkan, a u učenijim se krugovima pitamo zašto ni vrhunski filozofski, umjetnički, književni ni znanstveni prinosi Hrvatske ili Hrvata nisu prepoznati kao takvi u mjerodavnim djelima u svijetu. Nerijetko su nam svi za to krivi. Ipak sam uvjeren da smo glavni krivci za to mi sami. Koliko smo mi napravili da se za Hrvatsku više zna, istinitije i primjerenije? Imamo li plana kako razvijati djelatnosti kojima bi se mogla afirmirati Hrvatska i hrvatska kultura u svijetu?

Ipak, nešto je učinjeno, dijelom zaslugom Hrvatske, dijelom zaslugom naših iseljenika, dijelom zaslugom zemalja domaćina kroatističkih ustanova. Evo podataka iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

1. Postoje dva centra za hrvatske studije u svijetu: jedan na Sveučilištu Macquarie, Sydney, Australia, i drugi na Sveučilištu Waterloo, Ontario, Kanada.
2. Postoje odsjeci za hrvatski jezik u Pečuhu i Baji, a katedra za hrvatski u Szomathelyu u Mađarskoj.
3. Postoji 29 lektorata za hrvatski jezik u nadležnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u 18 zemalja (Austrija, Bugarska, Češka, Francuska, Indija, Italija, Kina, Litva, Mađarska, Makedonija, Poljska, Rumunjska, SAD, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Ukrajina, Velika Britanija) i 17 lektorata izvan nadležnosti našega Ministarstva u 10 zemalja (Finska, Francuska, Italija, Kanada, Njemačka, Norveška, SAD, Švedska, Švicarska).

Strukturu tih centara, odsjeka, katedara i lektorata vrijedilo bi raščlaniti. No najkraće se može reći da su ugledni iseljeni Hrvati najzaslužniji za centre za hrvatske studije u Australiji i Kanadi, da je Mađarska pokazala najizrazitije razumijevanje za hrvatsku manjinu, da je dio bogatih zemalja hrvatske lektorate ugradio u svoj sveučilišni sustav - najviše Njemačka, pa Italija i Švicarska - a da u drugim spomenutima Hrvatska preko Ministarstva pomaže hrvatske lektorate uglavnom na temelju razmjene ili recipročnosti.

Svakako još se mnogo toga može poželjeti da bi se hrvatski studiji u širem smislu, pa kroatistički odsjeci i katedre u užem, i lektorati za hrvatski jezik u najužem smislu raširili po znatnijim sveučilištima i zemljama u svijetu.

No nisu samo hrvatski jezik, kroatistika i hrvatski studiji putovi afirmiranja Hrvatske i hrvatske kulture u svijetu. Sve humanističke znanosti - filologije, arheologija, povijest, etnologija i antropologija, znanost o književnosti, povijest umjetnosti, muzikologija, pa i teologija i filozofija, imaju riznice sadržaja koji pripadaju nacionalnoj kulturi, a zavrjeđuju da postanu na raznim razinama prisutni u međunarodnoj kulturnoj svijesti: od općeobrazovne razine, preko posebnih struka, do najbiranije kulturne i znanstvene razine, koja može primiti najviše sadržaja, ali na kojoj se njima bavi najuži krug intelektualne elite. Dio je tih sadržaja već postao prisutan na nekim razinama trudom naših hrvatskih znanstvenika, a za dio veće

zasluge imaju naši kolege iz svijeta nego mi.

Na ovom Kongresu trebali bismo raspraviti u svojoj sekciji:

1. kako možemo izgraditi mrežu veza među hrvatskim znanstvenicima u svijetu (uz ostalo i kao izvor recenzenata za znanstvene projekte i sveučilišne programe u Hrvatskoj),
2. koliko kolega iz svijeta možemo uključiti u širu mrežu po strukama,
3. kako možemo potaći razmjenu i gostovanja znanstvenika, osobito mladih, u našim strukama,
4. kakve zajedničke projekte možemo zamisliti na našim područjima za koje bi se mogla dobiti međunarodna ili strana financijska potpora, osobito u svrhu ostvarivanja navedenih zadaća humanističkih znanosti, te nada sve
5. što je učinjeno, a što je najbitnije, najhitnije i najpoželjnije učiniti na razvoju hrvatskih studija, odsjeka i katedara za hrvatski jezik i književnost i hrvatskih lektorata u svijetu,
6. što je učinjeno, a što je najbitnije, najpotrebnije i najpoželjnije učiniti na širenju obavijesti o hrvatskoj kulturi preko svake od humanističkih znanosti u Europi i širom svijeta.

Stoga vas molim da se pripremite za jezgrovitu i sadržajnu raspravu koja bi nas mogla dovesti do načelnih i do konkretnih zaključaka na Kongresu, a potom predstavljati poticaj za djelovanje u dogovorenim smjerovima.

Humanities 2/ENG

ABSTRACT

Mislav Ježić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

mjezic@ffzg.hr

So far, humanities have not developed such a network of connections among Croatian scientists over the world as has been done by mathematics or natural sciences or medical and technical sciences. Reason for that lies, perhaps, in the fact that research in humanities is still substantially performed mostly on an individual level, more so than in other sciences, that the need for laboratories and technical equipment is rather smaller, and until recently was limited only to the need for well supplied libraries and archives. For that reason the need for help from a colleague scientist, especially from the fellow-countryman was, in humanities, mostly less needed than in other sciences.

Besides, major part of humanities are not as universal as are other sciences mentioned above. Philology, Archaeology, History, Ethnology, even Arts and Literature are for the major part connected to individual languages, national cultures and cultural environments, and in this sense, only philosophy and theology, in its universality, are comparable to natural sciences. (However, it doesn't mean that methodology of humanities is not for the most part, universal, but relates to the subject of research). Because of that cooperation with colleagues of the same discipline, Slavists with Slavists, Germanics with Germanics, experts for Ancient Archaeology or for the Art of Renaissance or Baroque in the world, by the nature of research, is prevalent, in relation to cooperation with fellow-countrymen in the world.

Also, natural, medical and technical sciences so impressively conquer new areas and arrive at such astonishing new discoveries and inventions, and, particularly, technical and medical sciences so directly influence on the changes in our way of life, that humanities fall into their shadow. Theory of relativity, quantum theory, astrophysics of the Sun and distant galaxies, genetics and human genome, on one side, and information sciences, on the other side, have overshadowed landmark archaeological or philological discoveries of ancient cultures, civilizations, languages and literatures such as the discovery of Hindic or Hittitic civilizations, the deciphering of Anatolian letters and linear B, the identification and research of their languages and the similarities of language groups in the world, the development of the theory of verbal literature and the development of generative and cognitive linguistics...

Of course, the purpose of this Congress is not the theorizing the relations among scientific disciplines but the cooperation among Croatian scientists at home and abroad. Nevertheless, in humanities we can identify our potential tasks and the role of our cooperation only if we analyze the position of our discipline among other scientific disciplines. That is, humanities, because of their special position and specific nature, have special tasks in creating the networks of Croatian scientists in the world. The main purpose of establishing such a network is not only to be of help to scientists in Croatia, especially the young scientists, to facilitate the access to scientific centres, or engaging in international projects with our ideas financed by foreign resources - although these purposes are not to be neglected - but to create what is in the general interest, what cannot be done in a

comparable manner by all other sciences together, and that is the promotion of Croatia and Croatian culture in the world. Therefore, on one side the excellence of Croatian scientists in any science within humanities contributes to the promotion of Croatia in the world, in principle, in the same way as the excellence of scientists in other disciplines in their corresponding fields of research, but, on the other side, since a substantial part of humanities relies on language and the specific cultural traits, it is this reliance on national language and the specificity of national culture, which is the way in which humanities, more than any other discipline, may promote Croatia in the world.

We often complain that little is known about Croatia, and that this little is full of prejudice about its past, it is also often argued why the world is still talking about Serbo-Croatian and Croatian language is not recognized, we often come across political and cultural classification which places Croatia in the Balkans, and in more learned circles, we wonder why even the top philosophic, artistic, literary and scientific contributions from Croatia or the Croatians are not recognized as such in relevant works in the world. As often as not we blame everybody. Despite that I firmly believe that we are to be blamed for that. Just how much have we done that Croatia is better known, more truthfully and more adequately? Do we have a plan how to encourage activities for the promotion of Croatia and its culture in the world?

However, something has been done already, partly thanks to Croatia, partly the credit is due to our diaspora and partly by countries hosting Croatian Studies. Here are the data from the Ministry of Science, Education and Sports:

1. There are two centres for Croatian Studies in the world: one at the University Macquarie, Sydney, Australia, and the other at the University Waterloo, Ontario, Canada.
2. There are Departments for Croatian Language in Pečuh and Baja, and in Szomathely in Hungary.
3. There are 29 instructorships for Croatian language within the competence of the Ministry of Science, Education and Sports in 18 countries (Austria, Bulgaria, Czech Republic, France, India, Italy, China, Lithuania, Hungary, Macedonia, Poland, Romania, United States, Slovakia, Slovenia, Spain, Ukraine, Great Britain) and 17 instructorships outside the competence of the Ministry of Science, Education and Sports in 10 countries (Finland, France, Italy, Canada, Germany, Norway, United States, Sweden, Switzerland).

The structure of these centres, departments and instructorships should be analysed. But, in short, it can be said that the eminent Croats in diaspora are the ones to take most of the credit for Croatian Studies in Australia and Canada, that Hungary has expressed most understanding for Croatian ethnic minority, that some of the rich countries incorporated instructorships into their high education curricula - Germany at the most, then Italy and Switzerland, while in other countries mentioned above, Croatia, through the Ministry, is helping Croatian instructorships mainly through exchanges and reciprocity.

Certainly a lot more may be wished for in order to spread Croatian Studies in the broadest sense and Croatian departments in the narrower sense and instructorships for the Croatian language, and the instructorships for Croatian language in the narrowest sense, at the eminent universities over the world.

But, Croatian language and Croatian Studies are not the only ways of promoting Croatia and its culture in the world. All humanities - philology, archaeology, history, ethnology and anthropology, science of literature, arts, musicology even theology and philosophy have treasures of topics belonging to national culture and are worthy to become, at various levels, visible in international cultural consciousness: from the level of general education, across special disciplines, to the most selective cultural and scientific level which can absorb most topics but studied only by the narrowest circle of intellectual elite. Part of these topics has already become visible at some levels by the efforts of Croatian scientists, and for some, the credit should go to our colleagues from abroad, not to us.

At this Congress, in our section, we should discuss:

1. how to build a network of connections among Croatian scientist in the world (beside other things as a source for reviewers for scientific projects and university curricula in Croatia),
2. how many colleagues from abroad can be included into a wider network by disciplines,
3. how we can initiate the exchange and visits of scientists, especially the young ones in our disciplines,
4. which joint projects can we think of in our areas of research for which we could get international or foreign financial support especially for the purpose of realization of the goals of humanities, and above all,
5. what has been done so far and what is most important, most pressing and most desirable to do for the promotion of Croatian Studies, university departments and divisions for the study of Croatian language and literature, and the instructorships abroad,
6. what has been done that is most important, most needed and most desirable to do in the promotion of information about Croatian culture through each and every discipline in the humanities in Europe and worldwide.

Therefore I beg you to prepare yourself for the substantial and meaningful discussion which will result in fundamental and concrete conclusions at this Congress and thus will be a motive for action in directions agreed upon.